

Latvijas Ornitoloģijas stacijai – 80

RUSLANS MATROZIS,
matruslv@inbox.lv



Pēc Otrā pasaules kara Latvijā palikušie iedzīvotāji saskārās ar padomju okupācijas varas iesākto sovietizācijas procesu, represijām pret jaunajai varai nelojālajiem iedzīvotājiem un daudzu neatkarības laikā aktīvi strādājušo organizāciju darbības pārtraukšanu. To vietā tika dibinātas jaunas pārvaldes iestādes un varai politiski lojālas sabiedriskās organizācijas. Turklāt vācbaltiešu iedzīvotāju piespiedu repatriācija uz Vērmahta okupēto Polijas teritoriju 1939. gadā un daļas latviešu intelektuālās sabiedrības emigrācija 1944. gadā atstāja negatīvas sekas uz zinātnes attīstību jaunajās politiskajās reālijās, jo piecu gadu periodā Latviju atstāja ap divām trešdaļām no aktīvajiem putnu pētniekiem un gredzenotājiem. Tāpēc neformālās Latvijas Ornitoloģijas stacijas nodibināšana (ar līdzstrādnieku iesaistišanu) 1946. gadā un darbība ornitoloģijas attīstībā Latvijā pašos grūtākajos pēckara gados bija īsts varoņdarbs, ko lielākoties paveica divi cilvēki – Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas mācībspēks Egons Tauriņš (1907–1989), kurš kārtoja finansiālos un organizatoriskos jautājumus ar zinātniskajām organizācijām, un Harijs Mihelsons (1930–1981), kas ar savu jauneklīgo entuziasmu, harismu, neizmērojamo enerģiju un vēlmi izzināt putnu pasauli apvienoja daudzus jauniešus putnu izpētei. Pateicoties šo abu cilvēku pūlēm, tika gan atjaunota putnu gredzenošana, gan uzsākts apjomīgs dobumperētāju putnu monitorings, gan pirmo pieredzi ieguva vairāki jaunieši, kuri turpmākajos gados putnu izpētei veltīja daļu sava mūža. Šajā vēsturiskajā pārskatā ieskicēšu galvenos šīs organizācijas darbības virzienus un sasniegumus.

LOS dibināšana un cīņa par finansējumu (1946–1948)

No 1925. līdz 1944. gadam ar putnu gredzenošana un citām ornitoloģiskajām aktivitātēm pie mums nodarbojās Latvijas Ornitoloģijas centrāle (turpmāk LOC), par kuras darbību publicēts vēsturisks pārskats iepriekšējā žurnāla numurā (Matrozis 2025). 1944. gadā Latviju sasniedza aktīvās karadarbības zona un sākās iedzīvotāju masveida emigrācija uz Rietumiem. Rīgā palikušais LOC arhīvs drošības nolūkā tika pārvietots uz Salas pagasta “Dambjiem”, kur veiksmīgi pārdzīvoja kara gadus, līdz Egons Tauriņš to atrada un organizēja tā pārvietošanu atpakaļ uz Rīgu. Turpināt iepriekšējās organizācijas darbu neatļāva, tāpēc 1946. gada 15. janvārī

Rīgā (Eduarda Veidenbauma ielā 5a) notika LOC materiālu un mantu nodošana Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas Mežsaimniecības zinātniskās pētniecības institūta paspārnē jaundibinātās Rīgas Ornitoloģijas stacijas īpašumā (vēlāk to nosauca par Latvijas Ornitoloģijas staciju, turpmāk LOS). Sastādītajā aktā norādītas 22 vienības, to parakstīja pilnvarotas personas: mantas nodeva Latvijas Valsts universitātes Bioloģijas fakultātes pārstāvis Artūrs Apinis, saņēma Egons Tauriņš, klāt bija pēdējais LOC vadītājs Kārlis Vilks (1900–1993). LOC ar laiku ierobežotā apjomā atjaunoja pamatdarbību, tikai jaunajās politiskajās un ekonomiskajās reālijās ar jauniem ideoloģiskajiem uzstādījumiem. Tika arī sagrauti profesionālie sakari ar ārzemju kolēģiem. Darbība

lielākoties balstījās uz entuziasmu un notika bez finansiāla atbalsta vai ar minimālu finansiālu atbalstu. Nozīmīgais LOC darbības gados uzkrātais zinātniskais arhīvs, kuru kara gados izdevās saglabāt ar nelieliem zaudējumiem, tika pārvests uz iepriekš minētā institūta atrašanās vietu Ausekļa ielā 7.¹ Stacijas vadītājs no dibināšanas līdz vismaz 1951. gada februārim bija Egons Tauriņš², bet sekretārs un ārstata laborants – skolnieks Harijs Mihelsons³.

Svarīgs pasākums sākotnējā organizācijas darbības posmā bija atjaunot aktīvu līdzstrādnieku skaitu, tos piesaistot putnu gredzenošanai un citiem ar putnu izpēti, izziņas popularizēšanu un aizsardzību saistītiem jautājumiem. Tāpēc 1946. gada 10. martā Egons Tauriņš uzrakstīja aicinājumu visiem kādreizējiem LOC līdzstrādniekiem atsūtīt ziņas par sevi, ja ir interese turpināt līdzdarboties, kā arī aicināja pieteikties jaunus

¹ LLA ēka Jelgavas pili 1944. gadā tika pilnīgi nopostīta karā, tāpēc līdz 1957. gadam akadēmijas telpām tika izmantota nacionalizēta ēka Rīgā.

² Kopš 1946. gada marta Egons Tauriņš strādāja par docentu Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas Zooloģijas katedrā, bet amatu apvienošanas kārtā arī Bioloģijas un eksperimentālajā institūtā (1948–1949) un Mežsaimniecības problēmu institūtā kā Bioloģijas sektora vadītājs (1949–1950).

³ Ģimenes apstākļu dēļ Harijam Mihelsonam no 17 gadu vecuma bija pašam jāpelna iztika, jo viņš agri zaudēja tēvu Arnoldu (1900–1938), kurš iedragāja veselību Latvijas Brīvības cīņu laikā, māte Lilija (1894–1961) strādāja par medmāsu Rīgas 10. polikliniķā, bet slimības dēļ bija spiesta aiziet no darba. Šie negatīvie apstākļi veicināja nepieciešamību aktīvi strādāt izvēlētajā arodā, tāpēc 1947. gadā Harijs pārgāja uz neklātienes mācībām skolā (pabeidza kā eksterns 1950. gadā) un kopš tā laika aktīvi piestrādāja vairākos ar putniem saistītos darbos – šāva un preparēja putnus Skolu muzejam un Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas Zooloģijas katedrai, sezonas darbos piestrādāja par Latvijas Ornitoloģijas stacijas ārstata laborantu u. c. 1950. gadā iestājās Latvijas Lauksaimniecības akadēmijā, mācoties ar pārtraukumiem gan klātienē, gan neklātienē līdz 1957. gadam. Vēl jāatzīmē, ka Mihelsonu ģimenei pirms kara piederēja divstāvu māja Torņakalnā (Friča Brīvzemnieka ielā 6), kuru padomju vara nacionalizēja, atstājot bijušajiem saimniekiem vienu trīsistabu dzīvokli (Nr. 6), kurā Harijs Mihelsons nodzīvoja līdz mūža galam.

interesentus. Šo aicinājumu pēc piecām dienām publicēja Latvijas PSR avīzē "Cīņa" (atkārtoti arī 27. aprīlī).⁴ Pirmajā gadā pieteicās tikai četri cilvēki. Tas izskaidrojams ar smago pēckara ekonomisko un politisko situāciju. Pirmajos divos darbības gados (1946–1947) stacija darbojās bez finansējuma, un 1948. gada sākumā Egons Tauriņš, rakstot kārtējo lūgumu pēc finansējuma, tam pievienoja piezīmi, ka atteikuma gadījumā vairs nevarēs pildīt organizācijas vadītāja pienākumus, un tas faktiski nozīmētu organizācijas slēgšanu. LLA nespēja piešķirt finansējumu, tāpēc ar Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas prezidija 1948. gada 9. marta lēmumu LOS pārgāja Mezsaimniecības problēmu institūta struktūrā ar paredzēto budžeta finansējumu darbības turpināšanai. Arī turpmākajos gados aktīvu un darbīgu jauniešu piesaistīšanai Egons Tauriņš 1948.⁵, 1949.⁶ un 1950.⁷ gada pavasarī vairākās avīzēs publicēja aicinājumus līdzdarboties LOS. Piešķirtais finansējums veicināja darbības apjoma pieaugumu un intensīvāku darbu līdzstrādnieku piesaistīšanā un intereses noturēšanā, piemēram, 1946. gadā darbojās tikai seši līdzstrādnieki, 1947. gadā ap 20, bet 1948. gadā – jau 56.

Putnu gredzenošanas atjaunošana

Jau sākumā parādījās putnu gredzenošanas deficīts. Jaunizveidotā organizācija no LOC krājuma mantojumā saņēma tikai 515 gredzenus (230 ar LOC adresi, 285 ar Maskavas adresi), tāpēc bija steidzīgi jārisina jautājums par jaunu gredzenu iegūšanu. Pēc pastāvošajiem noteikumiem,

putnu gredzenus drikstēja centralizēti izgatavot un pasūtīt tikai no Maskavas Centrālā gredzenošanas centra (turpmāk CGC). Pēc LOS lūgumiem tika atsūtīts šāds gredzenu apjoms (vairākos gadījumos pieprasītie gredzeni tika atsūtīti ar kavējumu, aizbildinoties ar pieprasīto gredzenu sēriju vai apjoma trūkumu)⁸: 1946. gadā tika saņemti



Egons Tauriņš veic pierakstus Babītes ezerā, 07.06.1949. Harija Mihelsoņa foto (no R. Matroža arhīva).

1759 gredzeni, 1947. gadā – 1500, 1948. gadā – 4800, 1949. gadā – 4200 un 1950. gadā – 11 500. Tas ļāva vien pakāpeniski palielināt putnu gredzenošanas apjomus: 1946. gadā tika apgredzenoti 167 putni, 1947. gadā – 878, 1948. gadā – 2879, 1949. gadā – 5232, 1950. gadā – 7103 un 1951. gadā – 7825. Jāatzīmē, ka 30 gados vidēji pa gadu Latvijā tika apgredzenots ap 5550 putnu (Тауринь, Михельсон 1950).

Lielākajai daļai līdzstrādnieku nebija pieredzes putnu gredzenošanā un uzskaitē, tāpēc bija jāsniedz nepieciešamā metodiskā informācija. Sākot ar 1947. gadu, tika sagatavoti un līdzstrādniekiem nosūtīti šādi materiāli, kuri ierobežotā skaitā nodrukāti ar rakstāmmašīnu: "Instrukcija par putnu gredzenošanu" (1947, 5 lpp.,

vēlākajos gados papildinātā apjomā līdz 12 lpp., Latvijas apstākļiem pielāgots un latviski pārtulkots publicētais instrukcijas teksts: Деметьев 1946), "Aizrādījumi putnu gredzenotājiem 1947. gadā" (2 lpp., vēlākajos gados papildinātā apjomā līdz 5 lpp.), "Papildus instrukcija putnu gredzenotājiem par "g" sērijas gredzenu izmantošanu" (bez datējuma, 1 lpp.), "Ierīce



Harijs Mihelsons niedrēs Kaņiera ezerā, 31.07.1949. Harija Mihelsoņa foto (no R. Matroža arhīva).

putnu ķeršanai ziemā barošanas vietās ("Aizraujamais tikls")" (bez datējuma, 3 lpp.) un "Novēro putnu ceļošanu" (1947, 6 lpp., latviski pārtulkots publicētais teksts: Михеев 1947). Pēc Maskavas kolēģu lūguma 1947. gadā tika sastādīts Latvijas putnu faunas saraksts un atsevišķu sugu ekoloģisks novērtējums (42 lapas mašīnrakstā), kas nosūtīts Centrālajam gredzenošanas birojam un Maskavas Valsts universitātei un pēc diviem gadiem publicēts (Тауриньш, Вилкс 1949).

Okupācijas gados būtiska problēma bija ierobežojumi tieši apmainīties ar gredzenoto putnu atradumiem un citu informāciju ar Eiropas valstu gredzenošanas centriem un pieprasīt informāciju no privātpersonām ārzemēs. Šādu ziņu nosūtīšana bija atļauta tikai caur Maskavas iestādi, kura attiecīgajā laika periodā bija atbildīga par putnu gredzenošanu,

⁴ Anonīms 1946. Latvijas ornitoloģijas stacijas uzaicinājums. *Cīņa*, Nr. 62 (15.03.1946.): 6. Par pieteikšanās adresi norādīta Ausekļa iela 9.

⁵ Anonīms 1948. Latvijas PSR Ornitoloģijas stacijas uzaicinājums. *Cīņa*, Nr. 99 (27.04.1948.): 6. / Tauriņš E. 1948. Jaunie naturālisti, atsaucieties! *Padomju Jaunatne*, Nr. 83 (27.04.1948.): 3. / Anonīms 1948. Ornitoloģijas stacija uzaicina... *Skolotāju Avīze*, Nr. 19 (05.05.1948.): 6.

⁶ Anonīms 1949. Ornitoloģijas stacijas uzaicinājums. *Padomju Jaunatne*, Nr. 74 (15.04.1949.): 4. / Anonīms 1949. Putnu pētnieku ievērošanai. *Skolotāju Avīze*, Nr. 16 (22.04.1949.): 6.

⁷ Anonīms 1950. Latvijas PSR Ornitoloģijas stacijas uzaicinājums. *Padomju Jaunatne*, Nr. 78 (20.04.1950.): 6. / Anonīms 1950. Aizrādījumi. *Skolotāju Avīze*, Nr. 16 (21.04.1950.): 6. / Anonīms 1950. Latvijas PSR Ornitoloģijas stacijas uzaicinājums. *Cīņa*, Nr. 102 (28.04.1950.): 6.

⁸ Visi šie dati pēc vēstulēm no Maskavas, kuras tiek glabātas Latvijas Gredzenošanas centrā.

vai caur PSRS Zinātņu akadēmijas ārzemju nodaļu, pieliekot klāt pašu vēstuli un tās tulkojumu krievu valodā. Šie birokrātiskie un politiskie šķēršļi ievērojami samazināja atradumu pienākšanu no ārzemju kolēģiem. Tas, kā arī gredzenu trūkums atspoguļojās 1947. gadā sarakstītajā putnu gredzenošanas metodikā: “*Iepriekšējo gadu pieredze mums rāda, ka kara sekas vēl stipri traucē putnu gredzenotāju darbu, jo ziņas par ārzemēs atrastajiem, pie mums apgredzenotiem putniem pienāk vēl ļoti mazos apmēros. Gredzenojot putnus, tas mums būtu jāņem vērā un lielāka vērtība jāpiegriež nometnieku un klejotāju putnu gredzenošanai. Protams, ja var bez lielām pūlēm apgredzenot ceļotājus putnus, sevišķi lielākos, kā: stārķus, baložus (meža), vanagus, zaļās vārnas u. c., no to gredzenošanas nav tiši jāatturas.*”

Jāatzīmē, ka gredzenotāji nelielos apjomos turpināja ar gredzeniem iezīmēt arī sikspārņus, piemēram, Igors Jēpančincevs (1931–?) 1949. gada 21. augustā apgredzenoja piecus rūsganos vakarsikspārņus (*Nyctalis noctula*), kurus sagūstīja Katlakalnā (Rīgā) un palaida (ievietoja putnu būrī) savā dzīvesvietā Cēres ielā 25. Vienu no tiem pēc mēneša (25. septembrī) kontrolēja Čehoslovākijas ziemeļos.⁹

Jauno naturālistu pulciņi – kadru kaluve (1947–1952)

Līdz ar okupācijas varas valsts pārvaldes sistēmu Latvijā tika ieviesti padomju sabiedrības audzināšanas paņēmieni, tai skaitā jauniešu iesaistīšana dažādos ārpuskolas interešu pulciņos. Jau ar 1945. gada nogali plašsaziņas līdzekļos tika publicēti aicinājumi organizēt jauno naturālistu pulciņu darbību vai stāstīts par to darbības rezultātiem.¹⁰ Jebkuram jaunpienācējam, kas gribētu

iesaistīties putnu gredzenošanā un citās aktivitātēs, sākumā vajadzēja iemācīties atšķirt putnu sugas, un tam vajadzēja zināšanas un praksi. Skolnieks Harijs Mihelsons 1947. gada pavasarī aktīvi iesaistījās Valsts skolu muzeja organizētā jauno naturālistu pulciņa darbībā¹¹, kurā bija divas sekcijas – botāniķu un zoologu (vairāk ornitologu). No tā gada aprīļa jauno naturālistu pulciņš darbojās arī pie Rīgas zoodārza, un no tā nākuši vairāki putnu gredzenotāji. Interesanti atzīmēt, ka, darbojoties ar Skolu muzeja kolekcijām, 1948. gadā Harijs Mihelsons krājumos atrada nepareizi noteikta vidējā dzeņa izbāzeni, kas bija iegūts 1923. gadā, kad suga vēl nebija droši konstatēta Latvijas teritorijā (Mihelsons 1960). Par Skolu muzeja pulciņu savas atmiņas atstājis tā dalībnieks Andis Mitāns (1935–2023), kurš detalizēti aprakstījis notikumus un dalībnieku piesaistīšanu dažādās ornitoloģiskās aktivitātēs.¹² Ornitoloģijas sekcijas darbība apsīka 1949. gadā, tāpēc Harijs Mihelsons 1950. gadā aprīlī aicināja jauniešus piedalīties jauno naturālistu ornitologu pulciņā pie Mežsaimniecības problēmu institūta LOS (izmantots nosaukums – Ornitoloģijas staci-

¹¹ Michelsons H. 1947. Organizē Valsts skolu muzeja jauno naturālistu pulciņu. *Padomju Jaunatne*, Nr. 60 (26.03.1947.): 2. / Drēviņš J. 1947. Vērtīgs pasākums. *Padomju Jaunatne*, Nr. 108 (04.06.1947.): 2.

¹² Mitāns A. 2019. Skolu (Dabas) muzeja Jaunie naturālisti. Datora teksts, 5 lpp. Autors šīs atmiņas nodevis Latviešu folkloras krātuves digitalizēto gara mantu fondā (brīvai izmantošanai) 2019. gadā, bet 2020. gadā janvārī nosūtījis arī šo rindīņu autoram.

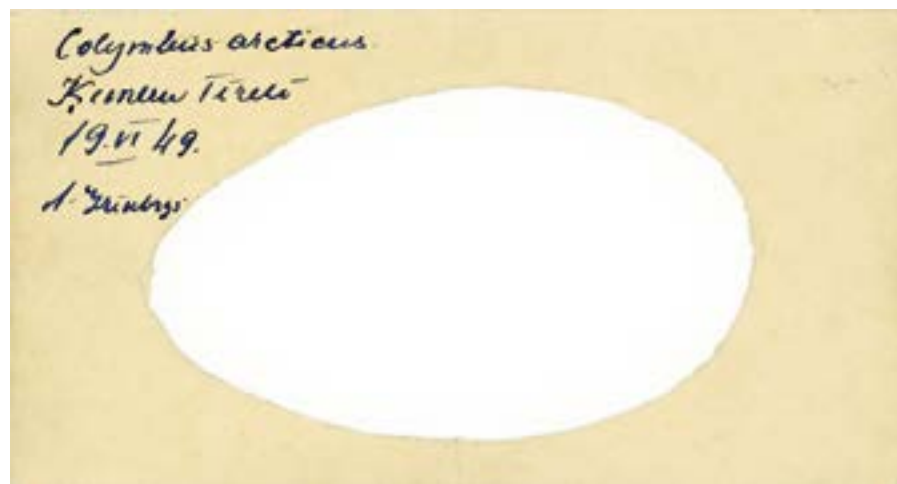
jas pulciņš¹³), kurš darbojās līdz 1952. gadam. Šo pulciņu apmeklēja 1929.–1937. gadā dzimuši jaunieši (vidējais vecums 16 gadi; informācija no 30 dalībnieku anketām).

Par plīvurpūces un mājas apoga ligzdošanu Vētras muižā (1947–1951)

No interesantākajiem faunistiskajiem novērojumiem LOS darbības gados jāpiemin informācija par plīvurpūces un mājas apoga ligzdošanu bijušajā Vētras muižā (mūsdienās: Vētras, Jelgavas novada Svētes pagastā). Notikuma hronoloģija ir šāda: 10.06.1947. Rīgas zoodārza jauno naturālistu pulciņa dalībnieks Uldis Roze Jelgavas apriņķa Jēkabnieku pagasta bijušās Vētras muižas mūrārijā uzgājis plīvurpūces ligzdu ar trim mazuļiem un vienu olu (vanckaru). Pēc viņa novērojumiem, agrāk šajā vietā ligzdoja (mājas) apogu pāris (sākotnēji norādīts kā bikšainais apogs), bet plīvurpūces tos padziņušas. Pēc divām dienām U. Roze plīvurpūces (domājams, mazuļus) pārdevis Rīgas zoodārzam.¹⁴ Nākamajā gadā viņš iestājās Skolu muzeja jauno naturālistu pulciņā un uzsāka putnu gredzenošanu, tāpēc, apmeklējot šo vietu 28.06.1948., apgredzenoja trīs plīvurpūču mazuļus un de-

¹³ Aicinājums publicēts 1950. gada jūnijā: Štegmānis Ž. 1950. Putnu gaitu pētnieki. *Padomju Jaunatne*, Nr. 108 (03.06.1950.): 6.

¹⁴ Apraksts rokrakstā ar nosaukumu “Plīvurpūces Rīgas zooloģiskajā dārzā” par notikumiem 1947. gadā. Glabājas Latvijas Gredzenošanas centrā.



Interesanta laika liecība – Andreja Grinberga izgriezta melnkakla gārgales olas projekcija uz papīra (izmērs: 55×88 mm). Ķemeru tirelis, 19.06.1949. Glabājas H. Mihelsona ornitoloģiskajos materiālos (pašlaik R. Matroža arhīvā).

⁹ Vēstule no Maskavas Gredzenošanas centra, 20.12.1949. Glabājas Latvijas Gredzenošanas centrā.

¹⁰ Piemēram, Bērziņš J. 1945. Norādījumi jauno naturālistu pulciņu darbam skolās. *Zemgales Komunisti*, Nr. 197 (18.12.1945.): 4. / Galenieks P., Krūmiņš K., Tauriņš E. 1946. Organizēsim jauno naturālistu pulciņus. *Padomju Jaunatne*, Nr. 53 (14.03.1946.): 2. / Andrušaitis G. 1948. Mūsu skolas jaunie naturālisti. *Skolotāju Avīze*, Nr. 21 (19.05.1948.): 6.



Vētras muižas saimniecības ēka, kur (domājams, ka pretējos galos) ligzdoja plivurpūce un mājas apogs, 28.06.1948. U. Rozes foto (no R. Matroža arhīva).

talizētāk aprakstīja ligzdošanas vietu: *“Ligzda ar divām izejām atradās mūra dobumā virs rijas durvīm, apm. 4 m augstumā. Mazuļi bija apm. 3 nedēļas veci. Mūras dobums bija segts pavirši sakārtotiem zariņiem.”*¹⁵ Arī nākamajā gadā (05.06.1949.) U. Roze tur apgredzenoja četrus mazuļus un abus pieaugušos putnus¹⁶, savukārt 22.06.1950. putnu gredzenotājs Igors Jēpančincevs tur apgredzenoja trīs plivurpūces mazuļus¹⁷, bet 10.01.1952. U. Roze ziņoja, ka 20.06.1951. turpat apgredzenojis sešus mazuļus un negredzenotu pieaugušo mātīti, kā arī kontrolēts pieaugušais tēviņš, kas turpat gredzenots 05.06.1949.¹⁸ Abi apgredzenotie ligzdojošā pāra pieaugušie putni nobeigušies 1952. gada ziemas beigās (iespējams, ka no bada) netālu no ligzdošanas vietas: mātīte atrasta šķūnī (Glūdas c/p,

¹⁵ U. Rozes rokraksta ziņa LOS, 09.07.1948. Glabājas Latvijas Gredzenošanas centrā.

¹⁶ U. Rozes gredzenošanas atskaite par 1949. gadu. Glabājas Latvijas Gredzenošanas centrā.

¹⁷ I. Jēpančinceva gredzenošanas atskaite par 1950. gadu. Glabājas Latvijas Gredzenošanas centrā.

¹⁸ U. Rozes rokraksta ziņa LOS, 10.01.1952. Glabājas Latvijas Gredzenošanas centrā.



Plivurpūces mazuļi pēc gredzenošanas. Vētras muižas saimniecības ēka, 28.06.1948. U. Rozes foto (no R. Matroža arhīva).

“Zālītēs”) 27.02.1952.¹⁹, bet tēviņš atrasts kūtī (Vircavas c/p, “Pūčos”) 06.03.1952.²⁰ Vairāk informācijas par šīs sugas ligzdošanu Vētras muižā nav. Par mājas apogu ir vēl ziņa no Harija Mihelona reto putnu kartotēkas, kur šīs sugas kartītē ir norādīts: “26.02.1949. Eksemplārs, kuru es saņēmu no U. Rozes un kurš atrodas gūstā pie manis, esot sagūstīts jau lidotspējīgs 28. VI 48. g. Vētras muižā.”

Ekspedīcijas uz Engures ezeru (1948–1951)

Viens no LOS izvirzītajiem darības virzieniem bija “ornitofaunas kvalitatīvā un kvantitatīvā sastāva noskaidrošana”, tāpēc ar 1948. gadu uzsākta Engures ezera apsekošana ligzdošanas sezonā. Par Engures ezera bagāto putnu faunu ornitologiem bija zināms galvenokārt no Latvijas Universitātes mācībspēka Nikolaja fon Tranzē (*Nikolai von Transehe*, 1886–1969) publikācijām (Transehe 1935a, 1935b, 1936, 1937, 1939, 1942). N. fon Tranzē no 1934. līdz 1939. gadam vasaras mēnešos ar ģimeni dzīvoja Mērsraga “Dievkociņos” (irēja telpa uz sezonu) un no turienes apsekoja Engures ezeru.

Pirmo ekspedīciju sarīkoja Harijs Mihelons (1948. gada 5.–11. jūnijā), kurš novēroto putnu pārskatā norādīja 49 sugas ar īsu sastopamības

¹⁹ Gadījuma atradums par atrastu apgredzenotu putnu, ziņa par plivurpūci saņemta no Centrālā gredzenošanas centra (Maskavas).

²⁰ Ziņojums par atrastu apgredzenotu plivurpūci, 10.03.1952. Ziņoja Andris Ziverts (LLA Zooloģijas katedras darbinieks).

raksturojumu.²¹ Turpmākajos gados ekspedīcijās piedalījušies arī citi aktīvi LOS līdzstrādnieki. Nākamajā gadā sarīkotas divas ekspedīcijas. Pirmā notika 16.–22. jūnijā (piedalījās Harijs Mihelons, Egons Tauriņš, Georgs Lejiņš (1914–1994) un Igors Jēpančincevs). Interesanti atzīmēt, ka nokļūšanai izvēlētajā galamērķī pētnieki veica šādu maršrutu: no Torņakalna stacijas ar vilcienu uz Stendi (un nakšņošanu kādās mājās), no turienes ar Mērsraga lauku dzelzceļa vilcienu uz Enguri, tad ar kājām devās uz “Koknešiem”, kur pētniekiem bija apmešanās vieta. Laivas ezera apsekošanai putnu pētnieki dabūja no Engures medību saimniecības laivu bāzes, iepriekš to rakstiski saskaņojot; turpat bāzē arī nakšņoja. Pašā ezerā uzskaites veiktas trīs dienas (18.–20. jūnijā), kopskaitā apgredzenoti 212 putni no septiņām sugām, nošauti 15 putni un ooloģiskajai kolekcijai savāktas 20 putnu olas. Otrā 1949. gada ekspedīcija uz ezeru sarīkota 4.–7. jūlijā, tajā piedalījušies Harijs Mihelons, Česlavs Tima (1919–2001), Vija Dumpe (1919–2006), Mintauts Švarčbergs (1931–1994), Igors Jēpančincevs un Gunārs Rode (1934–2008).

1950. gada februārī Egons Tauriņš Mežsaimniecības ministrijai nosūtīja lūgumu piešķirt kokmateriālus (kopā 5 m³) putnu novērošanas punkta būvei Engures ezera Akmeņrovā, ko LOS apmaksāja no saviem līdzekļiem. Šis lūgums tika atbalstīts, un tā gada pavasarī tika rikoti divi braucieni torņa būvēšanai: 18.–23. aprīlī (Harijs Mihelons, Valdis Feldmanis (1934–?) un Igors Jēpančincevs) un 20.–23. maijā (Harijs Mihelons un Valentīns Upmalis (1930–1992)). Savukārt 1950. gada jūnijā ornitologu grupa apsekoja mežu masīvus Engures ezera rietumu krastā (10.–18. jūnijā; Harijs Mihelons, Egons Tauriņš, Andrejs Grīnbergs (1916–2008), Edgars Ozols (1899–1967) un Vija Dumpe) un ierīkoja tur dobumperētāju putnu monitoringa vietu. Pašu ezeru pētnieki apsekojuši 12.–17. jūnijā, apkopojumā

²¹ Ekspedīcija uz Engures ezeru 5.–11.VI 1948. g. H. Mihelona rokraksts (ar zīmuli), 7 lpp. Ruslana Matroža arhīvs.



Georgs Lejiņš un Igors Jēpančincevs, vācot lauča olas ooloģiskajai kolekcijai. Engures ezers, 18.06.1949. Harija Mihelzona foto (no R. Matroža arhīva).

sniegtas ziņas par 21 ūdensputnu sugu.²² Savukārt 1951. gada 4.–13. jūlijā ornitologu grupa – Harijs Mihelsons, Gints Ozols (1932–1988), Jānis Viksne (1936–2015), Voldemārs Mucenieks (dzīves gadi nav zināmi), Andris Zīverts (1932–2017) un Māris Čauns (1934–1991) – Engures ezerā apgredzenoja 654 putnus, to skaitā pirmos paugurknābja gulbjus Latvijas teritorijā, kā arī Dzedru baznīcas pagalma apses dobumā uzlika gredzenus 22 rūsganajiem vakarsikspārņiem.²³

Dobumperētāju pētījumi Pierīgas mežos (no 1946. gada)

Pēckara gados finansiālais stāvoklis bija ļoti grūts un iegūt līdzekļus ornitoloģiskajiem pētījumiem bija gandrīz neiespējami. Valsts no visai ierobežotiem līdzekļiem apmaksāja vien tādu pētījumu veikšanu, no kuriem varēja tuvākajā nākotnē iegūt kādu labumu saimniecībai. Egonam Tauriņam, strādājot LLA Mežsaimniecības zinātniskās pētniecības institūtā, viens no darbības pamatvirzieniem bija metožu izstrādāšana un ieviešana cīņai ar mežam kaitīgajiem kukaiņiem, lai varētu “nocirst vairāk koksnes bez bojājumiem”. Tāpēc

1946. un 1947. gadā tika izgatavoti dažāda izmēra un konstrukcijas putnu būriši, kurus izvietoja Bukultu un Dreiliņu mežniecībās, lai piesaistītu dobumperētāju putnus Rīgas zaļās joslas priežu audzēm. Pamatideja bija atrast vislabākos būrišu izmērus un konstrukcijas, lai piesaistītu konkrētas putnu sugas. Palielināt būrišu apjomu bez nepieciešamā finansējuma nebija iespējams, tāpēc Egons Tauriņš 02.12.1947. uzrakstīja vēstuli LPSR Mežsaimniecības ministram ar problēmas izskaidrojumu un priekšlikumiem, lūdzot piešķirt finansējumu 1020 būrišu izgatavošanai un izvietošanai jau 1948. gadā.²⁴ Jāatzīmē, ka tieši tajā gadā PSRS Mežsaimniecības ministrija izdeva norādījumus kukaiņēdāju putnu izmantošanai kaitēkļu apkarošanā²⁵, kurus republikāniskā līmenī izmantoja kā pamudinājumu rīcībai un, saņemot Mežsaimniecības ministrijas piešķirtu atbalstu, meža entomologa Aleksandra Švalkovska (1916–2001) vadībā izgatavoja un ar LOS līdzstrādnieku palīdzību vienpadsmit Krievupes un trijos Zaķu mežniecības kvartālos izvietoja kopskaitā ap 765 būru (kopējam izlikto būtu skaitam sasniedzot ap 900 vienību). Izgatavoti četru izmēru būriši – zi-

litēm, mājas strazdam, dižraibajam dzenim un zaļajai vārņai. Savukārt, lai ievirzītu ligzdojošo dobumperētāju putnu monitoringu pētniecības gultnē, Egons Tauriņš sagatavoja un izsūtīja iesaistītajiem LOS līdzstrādniekiem virkni instrukciju (norādījumus metodiski pareizai būru pārbaudei, putnu gredzenošanai u. c.).²⁶ Tā rezultātā, piesaistot LOS līdzstrādniekus (arī ar ligumu), izdevās uzsākt zinātniskās informācijas vākšanu, piemēram, LVU Bioloģijas fakultātes 5. kursa studentei Česlavai Timai (1919–1999) 1948. gadā veiktie dobumperētāju monitoringa darbi ieskaitīti zooloģijas prakses darbos, bet, sākot ar 1950. gadu, izziņoti²⁷ un publicēti pirmie monitoringa rezultāti (Tauriņš, Mihelsons 1950; Tauriņš, Tima 1950; Тауриньш, Михельсон 1950; Тауриньш 1951).

1949. gada notikumi

Palielinoties LOS līdzstrādnieku skaitam, 1949. gada 5.–6. februārī Rīgā notika sanāksme (56 personas), par kuru saglabājušās piezīmes,²⁸ Prezidija sastāvā: Arvīds Kalniņš (1894–1981), Pauls Galenieks (1891–1962), Kārlis Vilks, Egons Tauriņš, Arvīds Viksne (1909–1996) un Edgars Ozols. Pirmajā dienā klātesošajiem nolasīti šādi referāti: Harija Mihelzona pārskats par LPSR Ornitoloģijas stacijas darbību (kopskaitā kopš 1925. gada apgredzenoti 84 000 putnu), sekoja Egona Tauriņa referāti par dabas pārveidošanu PSRS un uzdevumiem putnu faunas pētīšanā un par putnu praktisko nozīmi dabā un tās popularizēšanu (tajos gados īpaši tika uzsvērts dzīvnieku dalījums pēc ieguldījuma sociālistiskajā ekonomikā – derīgas vai kaitīgas sugas), tad Kārļa Vilka referāti par LPSR putnu faunas raksturojumu un par putnu pazīšanu dabā un to ligzdošanas vietu atraša-

²⁶ Tauriņš E. Norādījumi putnu novērošanai mākslīgās ligzdošanas vietās. Mašīnraksts, 3 lpp. / Tauriņš E. 1948. Instrukcija par putnu novērošanu mākslīgās ligzdošanas vietās. Rokraksts, Rīga. / Tauriņš E. 1948. Mēģinājums piesaistīt mežsaimniecībā derīgos, dziedātājspūtnus priežu jaunaudzēm, iekārtojot mākslīgās ligzdošanas vietas. Referāts LLA zinātniskajā sesijā, Rīgā, 1948. g.

²⁷ Tima Č. 1950. Pētījumi par melnā mušķērāja (*Muscicapa hypoleuca* Pall.) bioloģiju silā mākslīgās ligzdošanas vietās. Referāts LLA zinātniskajā sesijā, Rīgā.

²⁸ Ornitoloģijas stacijas līdzstrādnieku sanāksmes piezīmes-protokols, 05.02.1949. Rokraksts, 9 lpp. Ruslana Matroža arhīvs.

²² Putnu novērojumu apkopojums no Engures ezera, 12.–17.VI 60. H. Mihelzona rokraksts (ar zīmuli), 9 lpp. Ruslana Matroža arhīvs.

²³ Atskaite par putnu un sikspārņu gredzenošanu, kas veikta 1951. gadā laikā no 4. jūlija līdz 13. jūlijam Engures ezerā. Glabājas Latvijas Gredzenošanas centrā (numurs 1951. gada gredzenošanas atskaišu reģistrā: Gr. 18–51 m).

²⁴ Vēstule LPSR Mežsaimniecības ministram no LLA Mežsaimniecības zinātniski pētnieciskā institūta, kuru no LOS puses parakstīja A. Kalniņš un E. Tauriņš, 02.12.1947. Mašīnraksts, 4 lpp. Glabājas Latvijas Gredzenošanas centrā.

²⁵ Анонимный 1948. Наставление по использованию насекомыхных птиц в борьбе с вредными насекомыми. Москва-Ленинград, ГПИ, 24 стр.

nu. Runāts tika arī par putnu gredzenošanas metodiku un par būrišu izlikšanu. Nākamajā sanāksmes dienā Harijs Mihelsons stāstīja par putnu ceļošanu un fenoloģisko novērojumu reģistrēšanu, bet Egons Tauriņš – par putnu skaita palielināšanu, iekārtojot mākslīgas ligzdošanas vietas.

Interesanti atzīmēt Kārļa Vilka sniegto Latvijas ligzdojošās populācijas orientējošo novērtējumu daudzām putnu sugām (pāros): krauklis 600, ūpis 30, meža pūce 1200, lielais piekūns 60, bezdelīgu piekūns 900, purva piekūns 400, lauku piekūns 2000 (svārstās), klinšu ērglis 2, mazais ērglis 150, klijāns 2000, niedru lija 30, lauku lija 50 (svārstās), vistu vanags 500, zvirbuļu vanags 700, sarkanā klijā 20, melnā klijā 300, jūras ērglis 1–3, ķīķis 400, čūsku ērglis 4–5, zivju ērglis 6, dzērve 150, jūras gārgale (melnkakla) 10, brūnkakla gārgale 6–7, baltais stārķis 6000, melnais stārķis 100–120, zivju gārnis 400–500, melnais zīriņš 900 (lielāka kolonija Babītes ezerā), upes zīriņš 1000, mazais zīriņš 200, sudrabkaija 150, mazais ķīris 1800, lielais ķīris 10 000).

Latvijas iedzīvotāju masveida deportācijās uz attālākiem Padomju Savienības reģioniem 1949. gada 14. jūnijā kopā ar ģimenēm tika izsūtīti trīs stacijas līdzstrādnieki: Uldis Lipsbergs (1923–1997), Ralfs Kalniņš (1933–2002) un Andris Jansons (1935–1984); pirmie divi līdzī paņēma putnu

gredzenus un izsūtījumā Krievijā vēl gredzenoja putnus. Jāatzīmē, ka pēckara gados putnošana dabā (arī Rīgas apkārtnes mežos) nebija droša, ņemot vērā nacionālo partizānu darbību un padomju armijas pret darbību, kā arī diezgan lielu munīcijas apjomu, kas vēl nebija savākts no bijušajām kara darbības zonām. Kādreiz Harijs Mihelsons kolēģiem stāstījis par uzietiem nacionālo partizānu pamestiem bunkuriem Babītes ezera apkārtnē. Zināms arī vēl kāds gadījums – ap 1950./1951. gadu LOS līdzstrādnieki Igors Jēpančincevs (vēlāk pārcēlās uz Krieviju, nomainot uzvārdu uz Krasts), Uga Štrauss (1933–2002) un Valdis Feldmanis putnošanas ekskursijas laikā pie Babītes ezera noņēmuši kādu padomju propagandas zīmi; viņus noķēra milicija, tiesāja, piesprieda 10 gadus apcietinājumā, bet puiši nosēdēja gadu par huligānismu.²⁹

Ornitoloģiskās konferences rīkošana (1950–1951)

1950. gada 15. martā sastādītajā LOS darbības plānā (uz 1950. gadu) norādīts, ka sakarā ar stacijas (ieskaitot LOC darbības periodu) 25 gadu jubileju nepieciešams veikt priekšdarbus I Starprepublikāniskās metodiskās konferences organizēšanai 1950. gada septembrī, lai izskatītu putnu ceļošanas un putnu gredzenošanas jautājumus.³⁰ Jau 28. martā Egons Tauriņš uz CGC nosūtīja informāciju par ieceri sarīkot šādu konferenci un izdot rakstu krājumu. Vēl pirms konferences 1950. gadā krievu valodā tika publicēts pārskats par putnu gredzenošanu (Тауринь, Михельсон 1950). Dažādu iemeslu dēļ konference notika vēlāk – 1951. gada 24.–28. aprīlī Rīgā ar nosaukumu I Starprepublikāniskā ornitoloģiskā konference (Vīksne 2004; Матрозис 2018). Tajā tika nolasīti 19 putnu pētnieku referāti, piemēram, Egons Tauriņš klātesošajiem pastāstīja par LOS darbību (Тауриньш, Михельсон 1951)³¹,

un tika iztirzāts triju autoru kopdarbs par septiņu sugu migrācijām, balstoties uz uzkrātajiem gredzenošanas datiem (Тауриньш, Вилкс, Михельсон 1953). Šajā konferencē piedalījušies kopskaitā 106 dalībnieki, daudzi esošie LOS līdzstrādnieki, uzaicināja arī skolniekus (publicējot aicinājuma rakstus Latvijas PSR avīzēs³²). Pēdējā dienā (28. aprīlī) notika arī klātesošo līdzstrādnieku metodiskā sanāksme (17 dalībnieki). Skolu muzeja jauno naturālistu pulciņa dalībnieks Andis Mitāns par šo konferenci atcerējās (24.04.2021.): “*Atmiņā palikusi sanāksmes draudzīgā un radošā gaisotne, daudzo formālo un neformālo kontaktu dibināšana, lepnums par Latvijas ornitologu sasniegumiem. Starpbrīžos viesi ar jautājumiem aplenca E. Tauriņu, H. Mihelsonu, K. Vilku u. c. mūsējos.*” Konferences rezultātā tika publicēta rezolūcija ar 13 punktiem (Анонимный 1951). Tā noteica ornitoloģijas attīstības virzienus visās Baltijas republikās turpmākajiem gadiem, to skaitā nepieciešamību turpmāk regulāri organizēt līdzīgas konferences. Nākamā konference notika jau 1954. gadā Tallinā, kur pirmo konferenci nosauca par I Baltijas ornitologu konferenci (Прибалтийская орнитологическая конференция). Tradīcija turpinājusies līdz pēdējai – XII – konferencei, kura notika 1988. gadā novembrī Palangā.

LOS noriets (1952)

1952. gadā Latvijas Ornitoloģijas stacijas darbība apsīka, domājams, divu iemeslu dēļ. Stacijas vadītājs Egons Tauriņš 1950. gadā bija aktīvi iesaistīts Bioloģijas institūta organizēšanas darbos; institūtu oficiāli nodibināja 1951. gada janvārī, bet viņam tajā darbu nepiedāvāja. Par vadītāju tika ielikts no Maskavas atbraukušais Alfrēds Ozols (1898–1971), kas ieņēma direktora vietu 1952. gadā. Turklāt tieši tajā gadā sākas varas represijas personīgi pret Egonu Tauriņu, jo



Pavēles izraksts par atzīnību centīgākajiem LOS līdzstrādniekiem – Kārlim Vilkam, Mārim Čaunam, Edgaram Rambolam (1923–?), Rihardam Kalvānam (1935–2017) un Jānim Vīksnem, 20.07.1950. Oriģināls glabājas Latvijas Gredzenošanas centrā.

²⁹ Ornitologa Jāņa Vīksnes (1936–2015) mutisks stāsts raksta autoram.

³⁰ Tauriņš E. Latvijas PSR Ornitoloģijas stacijas 1950. gada darba plāns. Mašīnraksts, 3 lpp. Glabājas Latvijas Gredzenošanas centrā.

³¹ Autora arhīvā glabājas nepublicēts E. Tauriņa un H. Mihelsona pārskats (1950. gads, manuskripts mašīnrakstā, 25 lpp.) ar nosaukumu: “25 лет Латвийской ▶

Орнитологической станции (1925–1950)”, kuru šādā redakcijā un ar šādu nosaukumu droši vien neatļāva publicēt. Daļa no pārskatā sniegtās informācijas publicēta divos rakstos (Тауринь, Михельсон 1950, 1951).

³² Tauriņš E. 1951. Konference par putnu bioloģijas jautājumiem. *Skolotāju Avīze*, Nr. 16 (20.04.1951.): 6. / Anonīms 1951. Ornitologu konference. *Padomju Jaunatne*, Nr. 78 (20.04.1951.): 4. / Anonīms 1951. Kur pavadīsim brīvo laiku. *Padomju Jaunatne*, 21.04.1951.: 4.

gadu iepriekš pie Liepājas tika atrasts pirmsskara LLA arhīvs ar darbinieku biogrāfijām, pēc kura izpētes tika konstatēts, ka viņš savā 1945. gadā uzrakstītajā jaunajā (padomju) biogrāfijā bija noklusējis faktus, domājams – par savu darbību studentu korporācijā “Tervetia” studiju gados un par aktīvu darbību Aizsargu organizācijā laikā, kad strādāja par pasniedzēju Abrenes skolā. Tāpēc viņš bija spiests pārrakstīt savu biogrāfiju, un ap šo laiku viņu pieprasīja atbrīvot Zooloģijas katedras vadītāja amatu, lai tajā varētu ielikt varai lojālo Laimoni Pētersonu (1912–1974). Pēc Egona Tauriņa atteikuma iestāties Komunistiskajā partijā sākās regulāra čekas izsekošana, vaicājot arī par viņa brāļiem (vismaz viens no tiem jau bija represēts) un sakariem ar ārzemēm. Tas viss ļoti apgrūtināja dzīvi, ieviesa bailes par ģimeni (sievu un divām meitām), un netika dota iespēja strādāt pie zinātņu doktora disertācijas. 1953. gada septembrī Egons Tauriņš tika pazemināts darbā par LLA Zooloģijas, entomoloģijas un fitopatoloģijas katedras docentu (no 1945. līdz 1953. gadam viņš bija ieņēmis Zooloģijas katedras vadītāja amatu). Neskatoties uz šo grūto dzīves periodu, turpmākajos gados viņš aktīvi turpināja darboties kā pasniedzējs un palīdzēja ornitologiem dažādos veidos – ar padomiem, vadīja diplomdarbus, sniedza atzinumus, darbojās Baltijas putnu migrācijas komisijas darbā u. c.

Par Bioloģijas institūta Ornitoloģijas laboratorijas vienīgo darbinieku (laborantu) 1951. gadā pieņēma Hariju Mihelsonu, kurš turpināja Latvijas Ornitoloģijas stacijas (bet jau ar laboratorijas vārdu) iesāktos darbus. Pēdējie dokumenti ar Latvijas Ornitoloģijas stacijas nosaukumu bija par LOS jauno naturālistu pulciņa pašdarbības konkursa piešķirtajiem apbalvojumiem (ieraksts dāvinātā grāmatā, 13.03.1952.).

Neskatoties uz samērā īslaicīgu darbības periodu (seši gadi), Latvijas Ornitoloģijas stacija atjaunoja Latvijas neatkarības periodā iesāktās putnu izpētes tradīcijas – putnu gredzenošanu, fenoloģijas un faunistikas

datu vākšanu – un piedāvāja interesentiem iesaistīties arī zinātniskajās aktivitātēs, īpaši dobumberētāju putnu monitoringā, kas turpinājās līdz 60. gadiem; pamatojoties uz to, nākamajos gados publicēti vairāki zinātniskie darbi un konferenču tēzes, kā arī izstrādāti diplomdarbi

un disertācijas. Pēc autora apkopotajiem datiem (no dažādiem avotiem), periodā no 1946. līdz 1952. gadam LOS darbībā ar dažādu intensitāti bija iesaistīties vismaz 121 dalībnieks (vidējais vecums, kad sākuši darboties – ap 22 gadiem), lielākoties 20. gs. 30. gados dzimušie skolnieki.

Literatūra

- Matrozis R. 2025. Latvijas Ornitoloģijas centrālei – 100. *Putni dabā* 95 (2025/1): 45–55.
- Mihelsons H. 1960. Trīs retas putnu sugas Latvijas PSR faunā. Latvijas putnu dzīve. Ornitoloģiski pētījumi 2: 215–219.
- Tauriņš E., Mihelsons H. 1950. Mākslīgu ligzdošanas vietu ietekme uz sila putnu faunas kvalitatīvo un kvantitatīvo sastāvu Latvijas PSR apstākļos. *Latvijas PSR ZA Mežsaimniecības problēmu institūta raksti* 2: 199–216.
- Tauriņš E., Tima Č. 1950. Pētījumi par melnā mušķērāja (*Muscicapa hypoleuca* Pall.) bioloģiju silā mākslīgās ligzdošanas vietās. *Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis* 11 (40): 83–96.
- Transehe N. 1935a. Gulbjī Engures ezerā. *Mednieks un maksšķernieks* 12: 368.
- Transehe N. 1935b. Putni. Grām.: Talsu novads, 1, Rīga: 87–88.
- Transehe N. 1936. Unser groster Kustensee. *Rigasche Rundschau*, Nr. 277 (01.12.1936.): 8.
- Transehe N. 1937. Par Engures ezeru. *Daba un zinātne* 2: 33–40.
- Transehe N. 1939. Höckerschwäne (*C. olor*) als Brutvögel des Engures-Sees. *Korrespondenzblatt des Naturforschenden Vereins zu Riga* 63: 39–41.
- Transehe N. 1942. Das Vogelleben des Angernschen Sees. *Korrespondenzblatt des Naturforschenden Vereins zu Riga* 64: 101–124.
- Viksne J. 2004. Pirmā Baltijas Ornitologu konference. Rīga, 24.–28.04.1951. *Putni dabā* 14.3: 32.
- Анонимный 1951. Резолюция орнитологической конференции. *Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis* 5 (46): 825–828.
- Дементьев Г. П. 1946. Зачем и как кольцевать птиц. Москва: Всероссийское общество охраны природы, 6 стр.
- Матрозис Р. 2018. К истории созыва Первой Прибалтийской орнитологической конференции в Риге в апреле 1951 года. *Русский орнитологический журнал* 1658: 4129–4155.
- Михеев А. В. 1947. Наблюдай за перелетами птиц. Москва, 8 стр.
- Тауриньш Э. 1951. Материалы по биологии мухоловки-пеструшки (*Muscicapa hypoleuca* Pall.) на искусственных гнездовьях в сосновом бору в условиях Латвийской ССР. Вторая экологическая конференция по проблеме: “Массовые размножения животных и их прогнозы”, 1950 г., Том 3, Киев: 235–239.
- Тауриньш Э. Я., Вилкс К. А. 1949. Список орнитофауны Латвийской ССР. *Охрана природы* 9: 52–73.
- Тауриньш Э. Я., Михельсон Г. А. 1950. Влияние искусственных гнездовий на количественно-качественный состав орнитофауны в сосновом бору в условиях Латвийской ССР. Тезисы докладов II экологической конференции по проблеме: “Массовые размножения животных и их прогнозы”, Том 2, Киев: 105–110.
- Тауриньш Э., Михельсон Г. 1950. Кольцевание птиц в Латвийской ССР. *Latvijas PSR Zinātņu Akadēmijas Vēstis* 10: 43–56.
- Тауриньш Э., Михельсон Г. 1951. Отчет о работе орнитологической станции АН Латвийской ССР. Тезисы докладов Орнитологической конференции, Рига: 20.
- Тауриньш Э. Я., Вилкс К. А., Михельсон Г. А. 1953. Сезонное размещение и миграции некоторых видов птиц по данным кольцевания орнитологической станции Академии наук Латвийской ССР. В кн.: Перелеты птиц в Европейской части СССР, Рига: 57–102.

Summary

80 years since the Latvian Ornithological Station was founded /Ruslans Matrozis/

This article describes the main directions of activity and achievements of the Latvian Ornithological Station that was founded in Riga in 1946 and was active until 1952. During this period of time the station attracted at least 121 volunteers to various activities related to bird ringing and research. The organization was led by two people – Egons Tauriņš (1907–1989), a docent at the Latvian Academy of Agriculture, who handled financial and organizational issues with scientific organizations, and Harijs Mihelsons (1930–1981), who, with his youthful enthusiasm, charisma, and remarkable energy, united many young people (mostly born in 1930s) to bird research. Thanks to their efforts, bird ringing was restored, phenological and faunistic data on birds were collected, monitoring of cavity-nesting birds was initiated, and several of volunteers later devoted a part of their lives to bird research.